

5) підозрюваний затриманий на місці вчинення умисного знищення або пошкодження майна працівника правоохоронного органу або по «гарячих» слідах (3 %):

Таким чином кожна з виокремлених типових слідчих ситуацій потребує ретельної оцінки та розробки відповідного алгоритму слідчих (розшукових) і процесуальних дій. Розроблені алгоритми мають бути ще й спрямованими на підтвердження або спростування відповідних слідчих версій. Тому аналіз зібраної інформації на початковому етапі розслідування має бути проведено всебічно та ретельно, адже саме іноді за окремими деталями вдається в подальшому з'ясувати ті, що підлягають доказуванню та дозволяють встановити особу злочинця й підтвердити його вину у вчиненні кримінального правопорушення.

Список бібліографічних посилань: 1. Мірковець В. О. Розслідування розбоїв, вчинених організованою групою в Україні: дис. ... канд. юрид. наук. Маріуполь, 2021. 205 с. 2. Глосарій з дисципліни криміналістика (словник криміналістичних термінів) (відповідно до вимог ECTS) / уклад. В.Ю.Шепітько, В. О. Коновалова, В. А. Журавель [та ін.]. Харків: Нац. юрид. акад. України, 2008. 96 с. 3. Драпкин Л. Я. Основы теории следственных ситуаций. Свердловск: Изд-во Урал. ун-та, 1987. 164 с. 4. Шеремет А. П. Криміналістика. 2-ге вид. Київ: Центр учб. л-ри, 2009. 472 с.

Руслан Павлович ЧИЧА,

кандидат юридичних наук, доцент,

докторант відділу організації освітньо-наукової підготовки

Харківського національного університету внутрішніх справ;

ORCID: <http://orcid.org/0000-0003-3267-2840>

ОСОБЛИВОСТІ ВИВЧЕННЯ ОСОБИ ПІДОЗРЮВАНОВОГО ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ ПРОТИ МИРУ, БЕЗПЕКИ ЛЮДСТВА ТА МІЖНАРОДНОГО ПРАВОПОРЯДКУ

Повномасштабне вторгнення Росії в Україну поставило перед кримінальним судочинством нашої держави низку серйозних викликів, зокрема, пов'язаних з необхідністю здійснення кримінальних проваджень щодо порушення законів та звичаїв війни, планування, підготовки або розв'язання, ведення агресивної війни, пропаганди війни та інших.

За даними Офісу Генерального прокурора станом на жовтень 2022 року зафіксовано 39 551 воєнний злочин. Із них 96% (38 128) це порушення законів та звичаїв війни (стаття 438 Кримінального кодексу України). До 24 лютого 2022 року в Єдиному реєстрі досудових розслідувань таких кримінальних правопорушень було зареєстровано лише декілька сотень.

Кримінальне провадження щодо вказаних злочинів здійснюється на загальних підставах, хоча, в силу об'єктивних причин має певні особливості. Зокрема, мова йде про початок досудового розслідування, проведення слідчих дій, застосування заходів забезпечення кримінального провадження та інші процесуальні дії.

Необхідно звернути увагу на особливості вивчення особи підозрюваного у таких кримінальних правопорушеннях. В більшості випадків це військовослужбовці країни-агресора, або особи які воюють у складі приватних військових компаній. Всі вони є комбатантами на яких розповсюджуються норми міжнародного права.

Кримінальні провадження щодо вказаних злочинів необхідно ділити на дві категорії. Перша, де особа підозрюваного знаходиться на території України під контролем національних правоохоронних органів. Друга, особа підозрюваного знаходиться на тимчасово окупованих територіях України, території держави-агресора або території третіх країн. У першому випадку є можливість проводити з особою процесуальні, зокрема, слідчі дії, застосовувати заходи забезпечення кримінального провадження. У другому випадку вирішується питання про проведення спеціального досудового розслідування (*in absentia*).

Вивчення особи підозрюваного (обвинуваченого) відповідно до п. 4 ч. 1 ст. 91 КПК України є обов'язковим в кожному кримінальному провадженні, а обставини, що характеризують особу підозрюваного (обвинуваченого) є обов'язковим елементом предмету доказування. Так, при здійсненні кримінального провадження, дізнання та розгляді кримінальної справи в суді підлягають доказуванню персональні дані особи, дані суспільного та соціально-побутового характеру, дані про антисоціальну поведінку та факти злочинної діяльності, дані про стан здоров'я та психологічні якості, інші дані, що необхідні для ефективного розслідування кримінального правопорушення, встановлення причин і умов, які сприяли його вчиненню.

Збір вищезазначеної інформації стосовно осіб, які є військовослужбовцями країни-агресора, або осіб які воюють у складі приватних військових компаній може викликати труднощі, пов'язані з ускладненим, а інколи і закритим доступом до таких даних з боку слідчого, який здійснює кримінальне провадження. Зрозуміло, що доступ до

офіційних джерел персоніфікованої інформації про особу обмежений. Наприклад, немає можливості отримувати дані про судимості такої особи, випадки притягнення до відповідальності, відомості про хвороби, перебування на обліку в тих чи інших медичних установах тощо. Можливість отримувати відомості про особу з її місця проживання та від її оточення також обмежена.

В таких ситуаціях слідчий повинен використовувати наявні документи, дані отримані від осіб з якими підозрюваний разом проходив службу, результати медичних досліджень та обстежень, інформацію з відкритих джерел.

Сучасний підхід до збору інформації про особу підозрюваного (обвинуваченого) вимагає широкого використання електронних баз інформації, соціальних мереж, спеціалізованих інтернет-ресурсів, відеоматеріалів з приватних та суспільних джерел, аудіозаписів перехоплених розмов, для отримання необхідних даних. Наприклад, ГО «Антикорупційний штаб», та журналістський проект «Слідство.Інфо» створили онлайн-реєстр, що містить персональні дані військових російської армії, ідентифікованих осіб полонених росіян, а також вбитих під час війни в Україні росіян. У реєстрі можна знайти докази присутності в Україні. За допомогою Реєстру російських воєнних злочинців вже зібрано інформацію про 150 тисяч військових російської армії. Крім цього окремі дані про особу дає можливість зібрати електронна база даних «Ищи своих», яка дозволяє встановити контакт з родичами підозрюваного військового країни-агресора і за умови співпраці, отримати від них електронні копії документів, інформацію, що характеризує особу.

За необхідності та технічної можливості, слідчий може провести допит таких осіб дистанційно, в режимі відеоконференції, з метою отримання потрібної інформації про особу підозрюваного.

Необхідно наголосити, отримання максимально повної інформації про підозрюваного у такій категорії кримінальних проваджень дозволяє не тільки правильно кваліфікувати протиправне діяння, прийняти відповідні процесуальні рішення щодо застосування заходів забезпечення кримінального провадження, доступу до правової допомоги, забезпечення належного утримання в рамках національного кримінального судочинства, але й у перспективі, передати якісні матеріали кримінальних проваджень до міжнародних судових установ.

Враховуючи, що такі злочини як планування, підготовка, розв'язування та ведення агресивної війни, порушення законів та звичаїв війни не мають строків давності, питання збору інформації про осіб, що їх вчинили буде актуальним ще багато років.